

TENDINȚE PRIVIND MANAGEMENTUL EVOLUȚIEI STRUCTURILOR DE VÂNĂTORI DE MUNTE ÎN PROCESUL INTEGRĂRII ROMÂNIEI ÎN ALIANȚA NORD ATLANTICĂ ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ

Col. dr. Dabija Bogdan-Alexandru *

ABSTRACT

The new structure of the mountain troops is a stringent necessity rooted in the new missions of these troops and in lessons learned in military operation theaters. Being a very complex process, the achievement of such structures asks for modern and high qualitative management connected to national requirements and NATO standards. Some proposals from my research paper wish to suggest my intention to contribute to the accomplishment of those mountain troops' structures, which should be efficient and flexible in the operation theaters.

Noua fizionomie a Armatei României, după acceptarea țării noastre ca membru al NATO, cu drepturi dar și cu obligații depline este consecința concluziilor și învățămintelor reținute de factorii de decizie politică și militară, în urma unui proces îndelungat de zece ani, al Parteneriatului pentru Pace (1994 – 2004) în care am fost în aproape toate activitățile internaționale, alături de actualii noștri aliați, dar modificările începând de la structură și până la mentalitate, nu se opresc aici, ele continuând pe tot parcursul celui mai delicat segment al prezenței noastre în Alianța Nord – Atlantică, respectiv cel al integrării, care se poate întinde pe o perioadă îndelungată (experiența celorlalte state primite și valul anterior nouă fiind semnificativă în acest sens) dar nu lungimea acesteia ci beneficiile de la finalul ei (respectiv asigurarea interoperabilității, compatibilității, comunalității și interschimbabilității cu celelalte armate ale țărilor aliate) fiind și cele mai semnificative dar și cele urmărite asiduu de România.

---

* Corpul 1 Armată Teritorial

Este evident că aceste modificări vizează Armata României în ansamblu și ca o consecință directă toate categoriile de forțe ale armatei, toate genurile de armă, inclusiv, dacă nu cumva în primele rânduri, vânătorii de munte, care, fără a exagera și fără pledoarii „pro domo”, sunt chemate să îndeplinească misiuni de luptă, atât pe teritoriul național, dar mai ales în afara acestuia, împreună cu aliații care le solicită acestora o deplină încadrare în cerințele esențiale derivate din misiune, altfel spus posibilitatea acțiunii în comun care finalmente se realizează prin asigurarea interoperabilității cu subunități și unități similare din compunerea forțelor aliaților.

Simțim nevoia să subliniem că cele mai multe dintre modificările la care ne-am referit sunt în curs de realizare (în diferite stadii și procente), dar unele sunt încă în stadiul de tendință urmând să se realizeze în viitorul apropiat și mediu.

La aceste tendințe ne vom referi în continuare.

Una dintre problemele esențiale la începutul procesului de reformă al armatei (realizată în mare măsură) este demasificarea acesteia, iar ultima variantă a structurii de forțe este semnificativă privind eficiența acestui proces. Avem o armată mai mică dar mai puternică, mai aptă de a reacționa la misiunile primite, deosebit de mobilă și cu înalt grad de operativitate. Semnificativ este, în acest sens, modul cum se prezintă astăzi subunitățile și unitățile de vânători de munte (care deși tradițional au dispus de efective strict necesar pentru a-și realiza menirea în cadrul general al forțelor românești) care au suferit doar unele ajustări ale situației anterioare, sunt astăzi entități care își manifestă aptitudinea de a acționa în orice condiții (în munții noștri plini de viață sau în alții arizi, descoperiți, unde supraviețuirea este o dificilă problemă), unul din motive constituindu-l tocmai acele „ajustări” despre care am vorbit anterior. Deci, demasificarea Armatei României, a afectat mai puțin vânătorii de munte, dar chiar și așa dispunem de un gen de armă de elită în cadrul NATO.

O altă tendință este suplețea acestor subunități și unități care nu au nevoie de nicio demonstrație, având în vedere condițiile meteo și de teren cu totul diferite și solicitante în care acționează. Suplețea se realizează prin modularitatea organizării atât a elementelor strict specializate pentru acțiunile în condițiile evocate anterior, dar și (poate în primul rând) a celor care sprijină aceste acțiuni.

Una dintre tendințele rezultate din nevoia de a acționa de cele mai multe ori independent (numai subunități și unități românești sau împreună cu ale aliaților) și uneori izolat complet de forțele principale, este creșterea mobilității și a adaptabilității în funcție de situația creată. Modalitățile de realizare a acestei tendințe sunt multiple, mergând de la instruire și până la dotare, argumentând în acest fel necesitatea primordială a sporirii mobilității și a capacității de adaptare la misiuni mai puțin sau deloc întâlnite anterior.

Subliniem opinia noastră că, atât mobilitatea, dar, mai ales, adaptabilitatea nu există ca realități în sine, ele sunt numai premize, pe care însă sunt chemate să le fructifice statele majore, comandanții de la toate nivelurile, pentru ca prin ele să se realizeze o cerință aflată deasupra tuturor: cea a eficienței acțiunilor militare în războiul modern, unde preocuparea pentru diminuarea, până la evitarea pierderilor, în primul rând umane, dar și materiale, concomitent cu îndeplinirea misiunii, este fundamentală.

Am ajuns în acest fel logic la a discuta despre tendințele de perfecționare a activității, capacității și operativității celor care conduc și care în toate timpurile, dar mai ales în cele moderne, au avut rolul esențial în planificarea, organizarea, executarea, finalizarea și exploatarea lecțiilor învățate pentru viitoare acțiuni și din rândul acestora se detașează comandanții și statele majore.

De cele mai multe ori staționăm în dreptul cerinței de a ne preocupa în mod cu totul deosebit de pregătirea acestor elemente hotărâtoare în obținerea victoriei (dar din păcate și primii vinovați când se înregistrează eșecul acțiunilor) și pierdem din vedere necesitatea stringentă de a ne gândi la dotare cu cele mai moderne mijloace de legătură și conducere și din acest motiv, când am discutat de dotarea vânătorilor de munte nu am omis din analiză nici cea referitoare la dotarea modernă a comenzilor și statelor majore ale subunităților, unităților și marilor unități de vânători de munte. Considerăm că este bine să readucem în discuție posibilitatea sporită că structurile de vânători de munte să acționeze independent și izolat și de aici evidenta dependență a succesului de cei care conduc, a căror perfecționare sub toate aspectele este una din tendințele esențiale, ridicată însă la nivelul de cerință fără de care izbânda în acțiunile militare nu este posibilă, iar dacă am admite că se poate obține aceasta ar fi o rezultată a întâmplării, a prozaicului, ori tocmai acestea trebuie evitate în lupta armată, care fiind pe viață și pe moarte, trebuie să se conducă după legi și principii, asupra cărora se opresc pe larg și noile doctrine, strategii și manuale apărute în ultima perioadă de timp.

Una din tendințele cele mai importante este legată de organizarea structurilor de vânători de munte în așa fel încât să le fie sporită posibilitatea de manevră rapidă și oportună într-un mediu cu totul ostil cum ar fi munții complet despăduși, cu pante, cu văi adânci, fără posibilitatea de a se deplasa din cauza înălțimilor foarte mari și care ar solicita numai alpiniști de cea mai mare performanță și atunci primul gând care ne-a preocupat a fost, cum să le facem și în ce condiții să fie apte de manevre riscante dar absolut necesare la un moment dat când amenințările unui inamic cu totul atipic (spre exemplu teroristii care folosesc grottele și peșterile uneori transformate în veritabile baze de aprovizionare și acțiune). Analizând cu multă atenție și profunzime conceptele acțiunii pe un teren ostil și desigur necunoscut, considerăm că sunt evidente două tendințe în organizare care să facă din structurile de vânători de munte unele apte să acționeze în aceste circumstanțe complet nefavorabile:

creșterea posibilității de a executa o cercetare temeinică (începând de la teren până la situația epidemiologică) și a doua, posibilitatea intrării în contact cu populația și autoritățile locale.

Pentru o bună cercetare sunt necesare, în afară de o temeinică instruire, existență și dotarea unor subunități de cercetare, vânători de munte care să fie ultraspecializați în cercetarea în condiții cu totul diferite de cele pe care ne-am obișnuit a le considera normale.

În acest sens, lecțiile învățate devin de o importanță covârșitoare, dar însoțite de grija de a le aplica de fiecare dată în raport de cerințele situației nou create.

Din necesitatea unui permanent dialog cu autoritățile și populația locală rezultă tendința de a avea în organizare un element de sine-stătător de relații publice (PR) de dimensiuni reduse, dar deosebit de eficient pregătit. În noile condiții ale profesionalizării armatei în întregul ei, acest lucru devine posibil și sugerăm, cu caracter de propunere, ca, pe perioade scurte de timp (cât durează o acțiune militară internațională) să fie aduși din viața civilă oameni pregătiți (cum se procedează în multe din armatele NATO), de cea mai înaltă competență pe arealul unde se duc acțiunile, cunoscând cât mai multe, nu doar în parte, toate aspectele privitoare la populație (obiceiuri, cutume, limbă) dar și în funcționarea organelor statelor pe plan central și mai ales local.

Pe măsura parcurgerii dificilului drum al integrării în NATO și în UE, în mod necesar și obligatoriu, se vor produce mutații fundamentale în organizarea, dotarea și modul de acțiune a tuturor categoriilor de forțe armate, a genurilor de armă și, implicit, a vânătorilor de munte unde ele sunt cerute, cu atât mai insistent cu cât și particularitățile acțiunilor acestora sunt mai evidente.

Corelând cele de mai sus cu nevoia realizării interoperabilității forțelor noastre cu cele ale Alianței, avem cu claritate delimitat cadrul în care modificările rezultate din tendințele de structurare a acestora, se vor produce în următorii ani.

În perioada cuprinsă între anii 1990 și 2006, structurile organizatorice ale unităților și marilor unități de vânători de munte au evoluat și s-au dezvoltat pe mai multe planuri, mai benefic și mai apropiat de nevoile concrete ale câmpului de luptă modern, fiind principiul care prevedea sistemul de trei: trei plutoane în companie, trei companii în batalion și trei batalioane în cadrul brigăzii. Cu această organizare, tradițională la vânătorii de munte, se puteau executa lovituri și riposte atât în lupta ofensivă, cât și în cea de apărare, exista posibilitatea constituirii unor detașamente de întoarcere și înaintate, a unui desant aerian tactic debarcat, iar în apărare se permitea realizarea unor dispozitive adânci și eşalonate, se puteau asigura flancurile, intervalele și spatele și se putea lupta cu desantul adversarului, care-și propunea prin concepție ca în lupta ofensivă să angajeze concomitent toate forțele noastre pe toată adâncimea batalioanelor și brigăzilor.

Experiența ultimelor războaie în munți, desfășurate în Afganistan, Irak, în spațiul fostei Iugoslavii, în Cecenia, în Caucaz și în alte zone fierbinți ale lumii, a demonstrat că acțiunile militare în forță s-au desfășurat cu precădere pentru stăpânirea localităților, înălțimilor adiacente comunicațiilor principale, și mai puțin în raioane și zone muntoase de altitudine, depărtate de centrele urbane. De asemenea, s-a dezvoltat interesul beligeranților pentru menținerea, controlul și cucerirea pasurilor, trecătorilor, obiectivelor economice și industriale importante, bazelor de aprovizionare și altor resurse materiale și tehnice dispuse în munte.

Specialiștii militari vest-europeni apreciază că asupra formelor și procedeele de luptă, influențează, în principal, doi factori, respectiv, caracterul fizico-geografic al terenului și posibilitățile de luptă ale trupelor. Dacă primul factor este stabil, cel de-al doilea suferă modificări importante determinate de structura organizatorică, dezvoltarea tehnicii militare și gradului de înzestrare al unităților și marilor unități.

Organizarea marilor unități și unităților de vânători de munte necesită a fi corelată, într-o manieră perfecționată, cu factorul teren, cu dotarea acestora și exercitarea conducerii. Prin prisma factorului teren, apreciem că, actuala operaționalizare nu corespunde întru totul cerințelor.

Privind înzestrarea, afirmăm că perfecționarea tehnicii presupune un număr restrâns de militari pentru deservire dar și creșterea puterii de foc, a protecției și mobilității unităților. Servituțile care apar însă, sunt determinate momentan de potențialul industrial al țării.

Sistemul de conducere al trupelor, în sensul creșterii vitezei de circulație a informațiilor și deciziilor, presupune dotarea cu aparatură performantă, secretizată de la eșalon companie în sus. Eficientizarea conducerii necesită, după părerea noastră, asigurarea cu stații radio portative ușoare, de la nivel pluton în sus, cât și crearea unor rezerve mai mari la batalion pentru a putea fi disponibilizat structurilor acționale create sau impuse și revenirea la structura anterioară, specializată în cadrul batalionului de vânători de munte, compania transmisiuni.

Instruirea marilor unități și unități de vânători de munte constituie factorul prim generator de stare de potențial a capacității combative și vizează domenii circumscrise eficientizării pregătirii cadrelor și antrenării trupelor.

În noua filozofie, Armata va trebui să-și demonstreze prin excelență capacitatea de a organiza, a desfășura și a susține operații în sprijinul promovării intereselor naționale.

Indicatorii acestei capacități vor exprima atât conținutul viitoarelor operații, cât și abilitatea de a proiecta forța, rapid și decisiv, acolo unde va fi nevoie. În definitiv, acești indicatori vor exprima caracterul strategic al Armatei, adică modul în care acesta își va folosi resursele și își va stabili direcțiile de acțiune pentru îndeplinirea obiectivelor fixate de către factorul politic. Proiecția forței constituie dimensiunea militară a unui program mult

mai cuprinzător, care ar putea fi definit drept proiecția puterii, și ar mai include componentele politice, economice, financiare și probabil componente de altă natură. Este dificil să se realizeze o ierarhizare a ponderii fiecărui domeniu în cadrul proiecției puterii, mai curând, s-ar putea vorbi despre un efect sinergetic al acțiunii întrunite, totuși, dominantă rămâne componenta politică. Politicul decide asupra necesității realizării proiecției puterii, îi stabilește ținta și obiectivele, strategia care se va aplica, ponderea celorlalte componente, aliații, etc. Cât de complexe sunt problemele pe care urmează să le rezolve dimensiunea politică, o demonstrează evenimentele legate de adoptarea unei rezoluții a Consiliului de Securitate al ONU, pentru autorizarea intervenției militare împotriva regimului de la Bagdad. Pentru planificatorii americani și englezi nu au constituit o dificultate planificarea și desfășurarea unor etape a proiecției forței în zonă. De asemenea, s-au găsit cu ușurință argumente economico – financiare care să convingă statele ezitante de utilitatea colaborării. Dar a fost mult mai dificil, dacă nu imposibil, să se gestioneze mecanismele politice care să permită realizarea consensului în votarea unei rezoluții necesare finalizării proiecției puterii.

Proiecția puterii a devenit o realitate a perioadei post „război rece”, dar în tot acest interval de timp se observă și accentuarea complexității naturii acestui proces. Astfel, după invadarea Kuweitului, la începutul deceniului trecut, nu au existat dificultăți în realizarea consensului principalelor instituții și actori politici ai lumii asupra legitimității proiecției puterii pentru lichidarea efectelor unei agresiuni evidente, chiar dacă mentalități și mecanisme ale confruntării bipolare erau încă proaspete. Cu toate acestea, evidența agresiunii și necesitatea sancționării acesteia pentru a nu crea precedente periculoase au estompat toate celelalte considerente geopolitice și strategice, au atenuat suspiciunile provocate de alte eventuale interese mult mai individualizate care s-ar fi putut mări. Însă, nu se poate ignora că, la nivel internațional, se produc procese care compromit folosirea proiecției puterii ca instrument colectiv, preponderent politic, de gestionare a stabilității și păcii în lume și favorizează proiecția forței. Explicația ar putea fi că nu se mai întrunesc toate circumstanțele necesare, dintre care am putea enumera: consultări în cadrul ONU și alte organizații internaționale și regionale, cu guvernele unor state interesate și cu alte instituții asupra rolului acestora, poziției și acțiunilor ce ar urma să fie întreprinse, voinței de a contribui la rezolvarea situației și caracterul contribuției; angajarea de eforturi în vederea constituirii unui grup cât mai reprezentativ de state pentru viitorul sprijin politic, financiar și economic ori pentru viitoarele acțiuni militare; abordări diplomatice în cadrul ONU și al altor organizații cu vocație internațională, pentru a realiza legitimarea intervențiilor; constituirea unor structuri multinaționale pentru gestionarea posibilelor crize; elaborarea unor planuri concrete cu responsabilități clare pentru gestionarea situației post-proiecție.

În aceste condiții, proiecția forței, cu toate că reprezintă, în ultimă instanță, o activitate complexă de comandă și stat major, oarecum monodimensională, devine mult mai dificilă, deoarece va urmări aproximativ aceleași obiective de stabilizare a unei situații, de diminuare a unor riscuri și amenințări, fără a beneficia în schimb, de contribuția integrală a componentelor politică, financiară și economică. În cea mai favorabilă situație, contribuția acestora va fi mai restrânsă, altfel existând riscul ca o acțiune de proiecție a forței să fie considerată agresiune militară, ceea ce ar putea declanșa reacții violente, destabilizatoare. Iată de ce, proiecția forței rămâne în orice situație tot rezultatul unei decizii politice.

Proiecția forței reprezintă așadar, componenta militară a proiecției puterii și include la rândul-i, activități și procese specifice care țin de mobilizarea forțelor, de desfășurarea și folosirea lor, de sprijinul acțiunilor și revenirea la starea inițială.

Analizele care susțin și generează viitoarea modernizare a NATO au profilat concluzia că îndeplinirea cu eficiență a viitoarelor misiuni ale Alianței va solicita îndeosebi capacitatea armatelor sale de a proiecta forța.

Armata României nu va putea ocoli această exigență și va trebui să-și creeze toate structurile și capabilitățile care să-i permită exploatarea deplină a tuturor oportunităților oferite de spațiul operațional. Acesta va cuprinde atât zonele acțiunilor militare propriu-zise (teatrele de operații), spațiul politic ce urmează a fi apărat (pentru că, și în cazul proiecției forței la mari distanțe, pe teritoriul național se adoptă măsuri de întărire a apărării sau protecție), care va include și teritoriile statelor aliate, cât și spațiul logistic din care se va genera suportul logistic, devenit esențial pentru succesul proiecției forței. Așadar, numai o armată capabilă să proiecteze forța la distanțe cât mai mari va reuși să acopere aceste spații. Această capacitate urmează să fie indicatorul dominant în aprecierea caracterului strategic al Armatei României care va trebui să fie credibilă atât în descurajarea acțiunilor ostile intereselor naționale, cât și în a convinge că, statul român dispune de capacități concrete de a participa la stabilizarea mediului de securitate internațional. Cu alte cuvinte, raportându-ne la obligațiile ce revin statului rămân în calitate de membru NATO, armata sa va trebui să dispună de capabilitățile necesare îndeplinirii și a misiunilor ce decurg din Articolul 5 al Tratatului de la Washington, dar și a altor misiuni pe care și le-ar asuma Alianța ca urmare a viitoarelor transformări.

Putem considera că, Armata României va trebui să dispună de capabilitățile necesare pentru: conducerea, planificarea și desfășurarea tuturor tipurilor de operații întrunite ori pentru a participa la toate formele de operații combinate; realizarea suportului logistic și de informații; generarea și regenerarea forței; realizarea mobilității forțelor; realizarea potențialului de luptă adecvat; protecția forțelor.

S-a pornit de la noua fizionomie a câmpului de luptă și consecințele acesteia asupra modului de organizare, pregătire și acțiune a Armatei României, indiferent de categoria de forțe la care ne referim, dar accentul în teza noastră este pus pe Forțele Terestre care includ vânătorii de munte și pe relația directă dintre misiunile acestora și caracteristicile câmpului de luptă.

S-ar părea că la o primă încercare de a materializa aceste cerințe, revenim la vechii indicatori și la procedurile pe care le-am considerat încheiate dar, Alianța, și împreună cu ea și Armata României, se află în fața altui tip de provocări, puțin comparabile cu cele de-acum două decenii, de aceea NATO însăși parcurge procese de remodelare a mecanismelor sale militare pentru a se adapta la noile realități.

De o importanță deosebită este conducerea forțelor și acțiunilor militare în teatrele de operații unde sunt angajate structuri de forțe din Armata României.

Conducerea acțiunilor militare operaționale în context aliat – alianțe politico – militare, coaliții – este deosebit de complexă, atât ca structură, cât și ca funcționalitate. Conducerea strategică stabilește declanșarea războiului, scopul general și etapele acestuia, forțele și mijloacele necesare, crearea conjuncturilor / condițiilor favorabile începerii și desfășurării acțiunilor militare.

Conducerea acțiunilor militare, în situația constituirii unor forțe multinaționale, de regulă, preia unele elemente de structură specifică alianțelor din timp de pace și păstrează valențele decizionale în sfera politică. Într-o asemenea situație, se impune și se recunoaște un lider politic sau se stabilește ad-hoc o conducere politică a războiului de coaliție, prin crearea unor structuri de decizie adecvate. Transpunerea în practică a deciziei se face prin responsabilitatea politică a fiecărui stat participant, în conformitate cu obligațiile ce-i revin.

Pentru conducerea acțiunilor operaționale în context aliat, de regulă, se constituie un comandament multinațional, care este structura decizională creată pentru conducerea acțiunilor militare desfășurate în comun, de către forțe aparținând armatelor a cel puțin două state. De regulă, acest tip de comandament operațional strategic are structura organizatorică de bază a unui comandament militar, în care numărul, autoritatea, persoanele și compunerea lui sunt în funcție de nivelul de extindere acceptat al autorității comandamentelor naționale ale fiecărei forțe participante.

Potrivit prevederilor „Strategiei de securitate națională a României”, se impune constituirea în cadrul forțelor armate, a instrumentelor operaționale moderne, capabile să permită României să ia parte activ la eforturile Alianței Nord Atlantice și ale organismelor internaționale care vizează reglementarea diferendelor internaționale, prevenirea conflictelor, gestionarea crizelor și apărarea colectiv, precum și participarea la operații militare multinaționale în

sprijinul păcii, la întărirea încrederii și stabilității în Europa Centrală și de Sud-Est, la acțiuni cu caracter umanitar și alte activități militare.

În aceste condiții, prin constituirea unor comandamente operaționale de nivel operativ tactic, trebuie urmărit ca ele să fie în măsură să acționeze atât pe teritoriul național, cât și în spațiul de interes strategic al României, compunerea unor grupări de forțe multinaționale. Participarea acestor structuri de conducere la acțiuni militare în cadrul forței operaționale întrunită multinaționale (CJTF) presupune unele particularități în exercitarea actului de conducere, care constau în realizarea interoperabilității și compatibilității cu structurile multinaționale participante.

Asigurarea interoperabilității între forțele militare participante la astfel de acțiuni trebuie să se bazeze pe adoptarea – de către fiecare armată națională – a principiilor și criteriilor de compatibilitate doctrinară, structurală, conceptual-informațională, tehnică și de altă natură, stabilită la nivelul Alianței, chiar dacă trebuie să se renunțe parțial la anumite concepte, principii și produceri proprii.

Compatibilitatea și interoperabilitatea sunt strâns legate de necesitatea desfășurării unor acțiuni militare multinaționale și au în vedere totalitatea domeniilor care garantează executarea lor cu succes, dintre care cele referitoare la sistemele de conducere, cu componența lor tehnică principală – sistemul de comunicații – ocupă un loc important.

Aceste cerințe prefigurează și conturează procesul de standardizare fără de care nu se pot planifica și realiza operațiile multinaționale ce se prevăd a fi desfășurate într-un context aliat, atunci când situația este cerută de realitatea de fapt.

Potrivit noii structuri organizatorice a Armatei României, au fost realizate și funcționează structuri operaționale de conducere. Ele sunt proiectate funcțional și relațional, potrivit structurilor similare de conducere existente la nivelul statelor membre NATO, în scopul realizării și exercitării conducerii integrate a forțelor și mijloacelor multinaționale participante la acțiuni în cadrul Alianței.

Conducerea forțelor într-un context aliat implică unele cerințe care constau în: asigurarea compatibilității structurale și funcționale a structurilor de conducere cu cele ale statelor membre ale Alianței; integrabilitatea acestor structuri în cadrul celor de conducere a Alianței; operaționalizarea lor în scurt timp pentru a fi în măsură să acționeze oportun și în condiții deosebite.

Realizarea acestor cerințe necesită efort îndelungat și eficient, inteligență, profesionalism și nu în ultimul rând resurse.

Rezultă în mod evident, că întregul efort de operaționalizare la standarde NATO a structurilor de vânători de munte, trebuie corelat cu managementul modern, singurul în măsură să dea consistență obiectivului major al dobândirii performanței și interoperabilității acestui gen de armă aflat în elita ARMATEI ROMÂNIEI și implicit a ALIANȚEI.

Bibliografie

1. *** *Doctrina pentru operațiile întrunite multinaționale*, București, 2001
2. *** *Doctrina pentru sprijinul de informații ale operațiilor întrunite*, București, 2003
3. *** *Doctrina pentru operații psihologice*, București, 2003
4. *** *F.T.-1, Doctrina operațiilor Forțelor Terestre*, București, 2004
5. *** *F.T.-2, Manualul pentru organizare de stat major și operații ale Forțelor Terestre*, București, 2005
6. *** *Concepția de pregătire a contingentelor naționale în vederea participării la operații în afara teritoriului național, conținutul și modalitățile de evaluare a nivelului de pregătire, Comandamentul 2 Operațional*, 2003

*

*

*

1. Bădălan, E., *Securitatea României. Actualitate și perspectivă*, Editura Militară, București, 2001
2. Bădălan, E., Arsenie, V., Alexiu, D. *Tratat de tactică militară*, Forțele Terestre, vol. 1 și 2, Editura Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu, 2003
3. Floca, M. *Forțele de elită ale lumii*, Editura Militară, București, 1999
4. Ilie, M., Stoe, P., *Creșterea și descreșterea structurilor militare în etapele de precriză, pe timpul crizei și postcrizei*, Editura CDEA București, 2005
5. Mureșan, M., Văduva, Ghe., *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2004
6. Mureșan, M., Stăncilă, L., Enache, D., *Aspecte ale confruntărilor militare ale viitorului*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006
7. Zaharia, M., *Apărarea în zone muntoase*, Editura Militară, București, 1987

*

*

*

1. Stăncilă, L. Popescu, C., *Manifestarea mobilității în conflictele viitorului*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006
2. Stăncilă, L., Dabija, A., *Direcțiile evoluției luptei armate moderne din Impactul integrării Europene și euroatlantice asupra sistemului militar românesc*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2004